

A NICARAGUAI PÜSPÖKÖK PÁSZTORLEVELE

„Latin-Amerikában ma hozzávetőlegesen 300 millió ember él olyan szociális és gazdasági környezetben, amely nincs abban az állapotban, hogy a többség legelemibb alapigényeit kielégítse. Szenvédnek az éhség, a nyomor, a betegség, a munkanélküliség, a diktatúra és az elnyomás miatt” — írja Hans Zwiefelhofer a *Stimmen der Zeit* című folyóiratban a latin-amerikai egyház és teológia korszerű kérdéseivel foglalkozó tanulmányában (ld. 1979. 5. sz.), majd kijelentésének statisztikai igazolása után megjegyzi: „Ebben a rendkívüli szegénységben, amely nagyon távol van a legelemibb alapigények kielégítésétől, csaknem 100 millió keresztény él..” (uo.). — Ezekből a megállapításokból két dolog önként adódik. Az egyik: a latin-amerikai népeknek társadalmi és politikai eszközökkel keresniük kell a kiutat, tarthatatlan szociális helyzetük megoldását; a másik: a hatalmas befolyással rendelkező egyháznak szerepet kell vállalnia — isteni küldetése folytán és az emberek bizalmának megtartása érdekében — ebben az útkeresésben. A katolikus egyház és a latin-amerikai nép közös törekvéseinek és célkitűzéseinek legutóbbi tragikus példája, mely az egész világot megrendítette, a katonai rezsim elnyomása ellen és a tömegek szabadságáért küzdő O. A. Romero-nak, a san salvadori érseknek vértanúsága volt. Temetésén Latin-Amerika minden helyi egyháza képviseltette magát.

Elvileg az egyház már állást foglalt az itt élő népek sorsát érintő kérdésekben a latin-amerikai püspököknek Medellinben tartott (1968), majd a pueblai (Mexicó, 1979) harmadik általános közgyűlésén, egészen konkrét módon pedig a nicaraguai püspöki kar pásztorlevelében (1979. november 17.) fogalmazódott meg az egyház elkötelezettsége, amely tisztázta a hívők szerepét a forradalmi folyamatban és feladatait a szocializmus építésében. Ebben a dokumentumban olyan fontos és alapvető megállapítások vannak, amik nemcsak Nicaragua népének és egyházának lehetnek irányadóak, hanem mindenütt a világon, ahol a nép saját kezébe vette sorsát s országot építő munkájában bizalommal számíthat az egyház jelentős közreműködésére is.

A nicaraguai püspökök pásztorlevelének — az *Orientierung* című katolikus lap kivonatolt anyaga alapján (ld. 1980. január 31. 2. sz., *Kirche im Befreiungsprozess*), — főbb pontjai rámutatnak a főpapok állásfoglalásának szerves kapcsolatára a pápák szociális tanításásaival, és kiemelik a helyi egyháznak, mindenekelőtt *Miguel Obando Bravo* managuai érseknek következetes magatartását, amely már az Anastasio Somoza vezette kormány uralma idején, a még hatalmon levő diktátorral szemben kifejezésre jutott (ld. *Informations catholiques internationales*, 1979. július 15.). A néphez és az egyetemes egyházhoz való hűség összetartozását Nicaraguában a történelem realizálta. A *Herder Korrespondenz* tanulmányírója, Gabriel Baums-Burchardt a nicaraguai egyház forradalmi szerepét a *Populorum Progressio* kezdetű pápai enciklika (VI. Pál, 1967) híres 31. pontjához kapcsolja, amely a népek forradalomhoz való jogát — „nyilvánvaló és hosszantartó zsarnokság” esetében, amely „súlyosan sérti a személyiség alapvető jogait, és veszedelmesen árt a közjónak” — jelenti ki, ahogy azt már a nicaraguai püspökök egy korábbi (1977. június 2.) nyilatkozata is hangsúlyozta (ld. uo. *Nach dem Sieg der Revolution, Nicaragua strebt einen nationalen Sozialismus an*, 1979. 9. sz.). Ezért is adhatták a nicaraguai püspökök pásztorlevelüknek ezt a címet: *Keresztény elkötelezettség egy új Nicaraguáért*.

Ami a püspököknek ezt a megnyilatkozását szükségessé tette, már a körlevél előszavában olvasható: „Köztudott, hogy számos keresztény részt vett az ellenállásban, és most közreműködik annak továbbfejlesztésében, amit a forradalom kivívott”. A pásztorlevél visszatekint a rezsim ellen vívott küzdelemre, majd a győztes forradalomra, s végül a jelen feladatait és problémáit tárgyalja, nehogy a jövőben veszélybe kerüljenek az eredeti — az egész nép érdekét képviselő — törekvések. „Népünk harca, hogy önmaga legyen történelmének alakítója — hangsúlyozzák a püspökök —, *Augusto César Sandinos* gondolatai és művei jelölték ki alapvetően. Ez tisztázta a nicaraguai forradalom eredetiségét, adja sajátos jellegét és rányomja a szociális igazságságnak, a nemzeti értékek megbecsülésének és a nemzetközi szolidaritásnak a bélyegét.” Nem véletlen, hogy a körlevél ott is visszatér az amerikaiak ellen

küzdő, majd a Somoza-rendszernek áldozatul esett szabadságharcosnak, Sandinósoknak nevére, ahol a pártpolitika irányítóinak felelősségét emeli ki. Többek között ezeket olvassuk: „Ez az (ui. a nép tudatos részvétele a forradalmi folyamatban), ami megkívánja a mai vezetőkötől a szegények népéhez való feltétlen hűségét, amely az igazságosság alapelveihez igazodik, és méltó arra a névre, amit a »sandinisták« szerettek meg a szabadságharcban.”

A forradalom, majd az azt követő változások gondjait sem hallgatják el a püspökök, de felhívják a figyelmet arra is, hogy „egyetlen történelmi-forradalmi folyamat sem képes kimeríteni az igazságosságnak és az abszolút szolidaritásnak végtelenül sok lehetőségét, ami Isten Országának a sajátja”. Ugyanakkor a nicaraguai főpásztorok örömmel üdvözlik a forradalom vívmányait, amelyek — ahogy a nyilatkozatban olvassuk — „ennek a népnek szellemét életre keltik”. Ezek a következők: a nicaraguaiak jogairól és kötelességeiről szóló alapelvek közzététele; az információ, a pártpolitikai szervezet, a kultúra és a népi mozgalmak szabadságának következetes megóvása; az ország vagyonának visszaszerzése az államosítás által; az agrárreform első lépései; a nemzeti alfabetizációs kampány megszervezése. Ez utóbbi jelentőségével a világsajtó is állandóan foglalkozik (ld. Le Monde, 1980. április 9., Avec les campagnes d'alphabétisation les autorités sandinistes esperent transformer les mentalités).

Végül a nicaraguai püspökök szembenéznek azzal a problémával is, hogy „Nicaraguában a jelenkori folyamat szocializmushoz vezet”. „Kérdeznak minket, püspököket — olvassuk a pástörlevélben —, hogy mit gondolunk mi erről. Ha a szocializmus — ahogy néhányan feltételezik — azáltal ellentmondásos, hogy megfosztja az embereket és a népeket a karakterüktől, történelmüknek szabad formálásától; ha megkísérli a népet hamisan, a manipulációnak és diktatúrának kiszolgálta, fellelte önkényuralmat gyakorolni, akkor nem fogadhatunk el egy ilyen meghamisított és valótlan szocializmust. Éppoly kevésbé fogadhatunk el egy olyan szocializmust, amely saját illetékességi körét átlépve el akarja ragadni az embertől életének vallási motivációihoz való jogát, mely szükséges minden valódi számára.”

„Éppen ilyen elfogadhatatlan lenne a szülőket lebeszélni arról a jogokról, hogy gyermekeiket saját elveik szerint neveljék, vagy a személy más alapvető jogait csökkenteni.

Ha azonban a szocializmus — ahogy lennie kell — a nicaraguai nép többségének érdeke szerint elsődleges, és egy szolidáris, növekvő részvételű és nemzetileg tervezett gazdálkodás modelljét valósítja meg, akkor nem fordulhatunk ellene. A társadalomnak egy ilyen tervét, amely az ország javainak közös használatát szavatolja; ami lehetővé teszi, hogy az emberi életérték teljesen az alapszükségletek kielégítésének a bázisához igazodjon, helyesnek látjuk. — Ha a szocializmus magába foglalja a jogtalanságok és a hagyományos egyenlőtlenségek megszüntetését állam és nép között, a bér és a szellemi-fizikai munka között, ha a munkások munkájuk termékeiből való részesedését és az ökönmiai elidegenedés legyőzését jelenti, akkor nincs olyan keresztény, aki ennek a folyamatnak az útjába állna.” Itt hivatkozik a dokumentum II. János Pál pápának az ENSZ-ben mondott beszédére, melyben a Szentatya kifejezésre juttatta aggodását a munka és a tulajdon radikális szétválasztása miatt.

A püspökök azt is kiemelik, hogy a kulturális átalakuláshoz vezető szocialista program, amely felébreszti a népben az emberi méltóságot, összhangban van a keresztény hitben hirdetett humanummal.

Ugyanebben az értelemben nyilatkozott legutóbb *Ernesto Cardenal*, a neves nicaraguai papköltő is, aki az azóta megalkult kormányban — paptársával, *Miguel D'Escotó*val együtt — miniszteri tárcát kapott, a *La Croix* című katolikus napilapnak. Arra a kérdésre, hogy Nicaraguában vajon keresztény forradalomról van-e szó, ezt válaszolta: a forradalom az egész nicaraguai nép harca volt, amely nagy többségében keresztény. Ugyanakkor a sandinista-frontnak számos marxista tagja van, akik azonban keresztény elveket ültetnek át a gyakorlatba. — Egy forradalom se nem ateista, se nem keresztény, hanem igaz vagy hamis. Az igazi forradalom az, amely elvezet az ember igazi felszabadításához.

De mégis fölmerülhet bennünk a kérdés, mi lehet a szerepe az egyháznak — mely nem politikai intézmény vagy párt, hanem az Atya akaratából, a Jé-

zus Krisztus alapította és a Szentlélek életető erejében fennálló közösség — egy konkrét társadalmi átalakulásban? Éppen az Istenember meghagyta küldetése miatt nem mondhat le az ember alapvető jogainak hirdetéséről. Ahol ez nem történik meg, ott az egyház Istent sem hirdetheti maradéktalanul, hiszen Jézus esetetekhez forduló magatartását, az egész emberiségért vállalt kereszt-halálában beteljesült áldozatot utasítaná el. A megváltásnak nemcsak elvont elméleti aspektusai vannak, hanem konkrét alapállásunkat is meghatározza: tudjuk, Isten mit tett értünk, s ebből következik, hogy tudnunk kell, mivel tartozunk egymásnak. Ezért vallhatják a nicaraguai püspökök, hogy az „egyháznak meg kell tanulnia a szegények szempontjából nézni az eseményeket, mert az ő ügyük Krisztus ügye is.” S ugyanakkor a szegények problémái minden nicaraguai saját ügye is — ezért teljesítheti az egyház nemzeti és hitbéli köteleseit egyaránt. „Nem zárhatjuk be és nem kell bezárnunk szemünket — olvassuk a pástorlevélben — a kockázat és a lehetséges tévedés előtt, ami hozzátartozik minden történelmi újjáépítéshez, ellenben hisszük, hogy világosan és őszintén meg kell mutatnunk az evangélium szellemében hirdetett feladatunkat és köteleységünket. ...Akkor lehetünk autentikusak, ha alázatosan és határozottsággal megértjük azt a megszólítást, ami Istentől az idők jeleiben felénk árad.”

BOROMISZA ZSOLT KIÁLLÍTÁSA* (GRAFIKÁK PILINSZKY-VERSEKRE)

Akinek szíve van, hallania kell:
idő, hogyan sülyed hajód.

(Mandelstam)

A mű interpretálása hasonló a műfordításhoz. A képzőművész nyelvét szavakra kell lefordítani. Igényes, pontos szavakra, úgy, ahogyan a műfordító dolgozik, hűen a mű szelleméhez: interpretál. De milyen nehéz feladat az a műfordítás ott, ahol a képek Pilinszky sorainak jelenlétében szemlélhetők! Itt a műfordítás már megtörtént. A költemények nyomtatott sorai vonalakká,

Amikor II. János Pál pápa fogadta a nicaraguai nemzeti újjáépítés kormányának két tagját (1980. március 3.), ugyanezeket a szempontokat, mint az egyetemes egyházra vonatkozó alapelveket, emelte ki: az egyház bátorít minden olyan kezdeményezést, amely a nép felemelését, az életszínvonal megjavítását célozza, ha ezek a törekvések tiszteletben tartják az ember földi és természetfölötti hivatásának összhangját, ha előmozdítják az emberi méltóságot és ahhoz segítik az állampolgárokat, hogy egyre nagyobb felelősséggel és szabadsággal vegyék kezükbe az egyének, a családok és a közösségek sorsát. „Ebben a távlatban — fűzte hozzá szó szerint a pápa — az egyház kedvezően szemléli Nicaraguában és másutt is a gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai kibontakozásért tett erőfeszítéseket.”

Érthető tehát, hogy a nicaraguai egyház „a szeretet új civilizációjának” felépítését reméli, amelyben önmagának csak egyetlen jogot követel, ami isteni küldetésének teljesítését biztosítja. „Az egyház számára mi, nicaraguai püspökök — olvassuk a pástorlevélben —, nem követelünk más privilégiumot, mint az evangélicációs küldetés teljesítését, amelynek alázatosságban egyre eredményesebb, értékeesebb szolgálatnak kell lennie az egész nép számára.”

GICZY GYÖRGY

itt-ott finoman színekké alakultak át a szerény papíron. Tudatosan vállalt szerénységgel, pontossággal, hűen követve Pilinszky költészetének, ars poeticájának szükszavúságát, a Szálkák-at egy más nyelven, a grafika nyelvén. Hogyan léphetünk tehát tovább anélkül, hogy fölösleges sallangokat, magyarázatokat aggatnánk e tiszta sorokra?

A megoldás kézenfekvő és egyetlen. Meg kell keresnünk a forrását a képnek, a szónak, a soroknak, mozdulatlanul, elkötelezetten. Csendben.

A formai megoldásról annyit: Ha megkérdezzük, mi a szükszavúság célja, egyetlen mondatban felelhetünk: a

*Elhangzott Sárváron (Nádasdy vár), a kiállítás megnyitásán, 1980. március 16-án.